

KONFERENCJE NAUKOWE – SPRAWOZDANIA

„Dialog dla Europy”

Konferencja zorganizowana w Instytucie Politologii Akademii Pedagogicznej
w Krakowie 7 marca 2007 roku

My, Europejczycy, uznajemy wysoką godność każdego człowieka, jego niezbywalne prawo do życia, do wolności i do godnego uczestnictwa w dziedzictwie kultury. Uznajemy, że każdy człowiek jest ważny i potrzebny, współodpowiedzialny jeden za drugiego. Uznajemy, że każdy ma prawo do pełnego udziału we własnej kulturze narodowej i obowiązek jej rozwijania, a także propagowania dialogu kultur dla pełniejszego upowszechniania wspólnych wartości. My, chrześcijanie, jesteśmy przekonani, że każdy jest dzieckiem Boga, powołanym do udziału w Jego życiu i wezwanym do naśladowania naszego Pana, Jezusa Chrystusa, który żył dla wszystkich ludzi i dał nam obietnicę Życia Wiecznego poprzez swoją męczeńską śmierć i Zmartwychwstanie. My, pielęgnujący tradycję Żydzi, wierzymy, że każdy jest potomkiem naszego wspólnego prarodzica, a więc wszyscy jesteśmy jedną rodziną, której zgodne współżycie przybliży dzień, w którym wszyscy zrozumiemy, „że Pan jest jeden i Imię Jego jedno”. My, muzułmanie, wierzymy w Boga Jedyneho, który jest Ojcem nas wszystkich – miłosiernym, litościwym i wybaczącym¹.

Już we wstępie do dyskusji, w której udział wzięli: dr Zofia Radzikowska ze Stowarzyszenia Dzieci Holokaustu, imam Ali Abi Issa, dyrektor Muzułmańskiego Centrum Kulturalno-Oświatowego we Wrocławiu, redaktor Stefan Wilkanowicz, prezes Fundacji Kultury Chrześcijańskiej ZNAK, redaktor Maciej Müller z „Tygodnika Powszechnego”, dyrektor Instytutu Politologii AP prof. Andrzej Jaeschke zwrócił uwagę na więzi, które od wieków łączą społeczeństwa muzułmańskie i chrześcijańskie; na świadomość bycia kształtowanym w tyglu kultur oraz na istotność braku wartościowania w dyskursie na temat relacji między wyznawcami różnych religii.

Konferencja miała na celu ukazanie wagi dialogu religii i kultur, jego wpływu na życie społeczne – na poziomie zagregowanym, ale również jednostkowym. Głów-

¹ Fragment „Deklaracji Europejskiej” Polskiej Rady Chryścjan i Żydów oraz Rady Wspólnej Katolików i Muzułmanów przedstawionej w Krakowie 29 maja 2003.

ne powody, dla których dialog między przedstawicielami religii musi być prowadzony, według redaktora Wilkanowicza to: konieczność odwrócenia światowego trendu – religie mają być czynnikami służącymi dialogowi i porozumieniu, a nie konfliktom (zaś często religia jest używana jako podstawa do wybuchu konfliktu, gdy tak naprawdę źródłem nieporozumień są kwestie ekonomiczne czy polityczne). Następnym powodem to zaprzeczenie przedstawianemu przez media twierdzeniu o „nieusuwalności” istniejących konfliktów i uwypuklenie roli, jaką każdy z nas może odegrać w procesie walki ze stereotypami oraz powrót do kontemplacji człowieczeństwa (rozumianej również, jako zdolność do podziwu) i solidarności społecznej.

Pogłębiona analiza nakazów poszczególnych religii może przynieść w powyższych kwestiach konkretne rozwiązania, gdyż „religie przywracają pełnię człowieczeństwa [...] w społeczeństwie nastawionym na sukces, rozrywkę i konsumpcję”². Do prowadzenia dialogu konieczne jest również dokonanie swego rodzaju rachunku sumienia, przeglądu dotychczasowych doświadczeń, nie zawsze pozytywnych, w obrębie islamu, chrześcijaństwa i judaizmu. Za istotny powód podjęcia inicjatyw, takich jak konferencja „Trialog dla Europy”, uznano konieczność upowszechnienia informacji na temat współdziałania przedstawicieli różnych religii i kultur, zwłaszcza wśród młodzieży. Ten postulat został poparty przez wszystkich uczestników dyskusji.

Istotnymi zagadnieniami w procesie porozumienia między wyznawcami różnych religii i wypracowywania wspólnych rozwiązań są, na co zwrócił uwagę redaktor Müller, zagrożenia związane z pozostawianiem ich tylko na poziomie środowiska akademickiego. Konieczne jest przeniesienie debaty na temat religii do szkół, zwłaszcza szkół średnich. Istotne jest również lepsze poznanie źródeł, w czym niewątpliwie pomogło uczestnikom konferencji wystąpienie imama Ali Abi Issa. Cytowane przez niego fragmenty Koranu oraz przytaczane wypowiedzi poszczególnych egzegetów Koranu, dały istotny wgląd w koraniczny obraz stosunków społecznych. Jak stwierdził imam Ali Abi Issa: „[w Koranie] odmiennosc [także religijna] jest fundamentem rywalizacji prowadzącej do postępu, każda nacja i każdy człowiek został obdarowany częścią mądrości boskiej, która umożliwia dialog z ludźmi innych kultur, [...] co umożliwia zdobycie obiektywnej, niezmanipulowanej wiedzy o sobie nawzajem”. Podstawowe wyznaczniki dialogu muzułmanów z wyznawcami innych religii to pozytywne podejście, zgłębienie zapisów Koranu. Bardzo istotne w tym procesie jest pokreślanie różnic doktrynalnych między chrześcijaństwem, islamem i judaizmem oraz podjęcie wspólnych działań na polu ochrony systemu moralnego, promocji pokoju, ochrony praw człowieka, ochrony środowiska.

Na podobne kwestie uwagę zwróciła dr Zofia Radzikowska, reprezentująca Stowarzyszenie Dzieci Holokaustu oraz członek zarządu Gminy Żydowskiej w Krakowie. Przedstawiając działalność Stowarzyszenia, jednocześnie uwypukliła problem istniejących obecnie na scenie politycznej ruchów ekstremistycznych nawołujących do rasowej i etnicznej nienawiści. Często konflikty, które są wywołane przez „ideologie nienawiści”, ubierane są w „otoczkę religijną”. A tymczasem

² Zapis konferencji znaleźć można na stronie internetowej Fundacji Kultury Chrześcijańskiej ZNAK - <http://www.znak.org.pl>

również w przekonaniu dr Radzikowskiej przedstawiciele zwłaszcza trzech wielkich religii monoteistycznych powinni prowadzić dialog w duchu poszanowania dla wzajemnej odmienności. Postawiła również pytania o praktyczny wymiar porozumienia żydów, chrześcijan i muzułmanów.

Podczas dyskusji po zakończeniu wystąpień panelowych goście w odpowiedzi na wcześniej sformułowane pytania ustosunkowali się do kwestii prawodawstwa krajów przyjmujących imigrantów, procesu ich asymilacji w społeczeństwach Europy Zachodniej, braku zaangażowania imigrantów czy przedstawicieli mniejszości etnicznych w życie społeczno-polityczne. Oprócz cennych informacji teoretycznych, odniesień do twórczości pisarzy i naukowców muzułmańskich, żydowskich i chrześcijańskich, opisu dotychczasowych działań podejmowanych przez instytucje pozarządowe, wskazali również obszary, gdzie dialog powinien być szczególnie ożywiony. Wzbudzanie potrzeby pogłębiania wiedzy o innych religiach wśród młodzieży szkolnej, znajdowanie wspólnych celów działania, wykształcenie aparatu pojęciowego umożliwiającego zrozumienie odmiennych punktów widzenia są według uczestników panelu najistotniejsze. Informacje na ten temat powinny być przekazywane przede wszystkim na poziomie lokalnym, bo jak stwierdził imam Ali Abi Issa: „powodem postawiania problemów i konfliktów jest przede wszystkim ignoracja”.

Dominika Kasprowicz